

Harmati Hedvig

ALKALMAZOTT AUTONÓM

Témavezető: Droppa Judit

DLA-dolgozat tézisei
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
2009

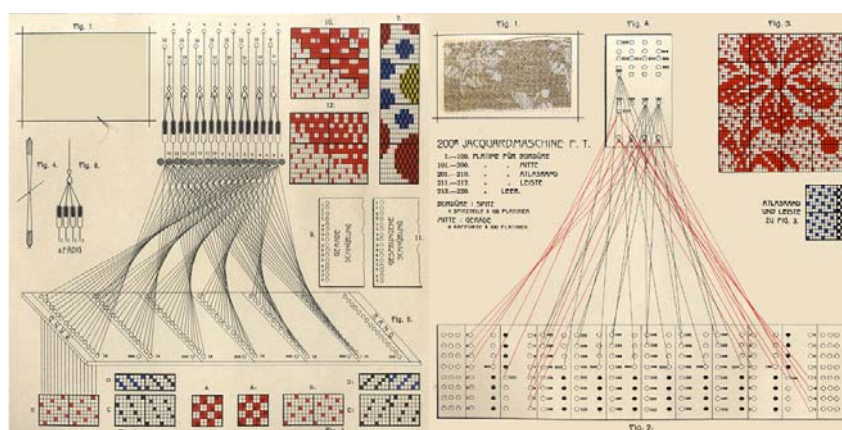
Tézisek

Első tézis: A textil síkszerűsége a tér- és időbeli cselekvések redukciója minimális termélységben

„A szövet lapszerű test, amely két-, vagy több, egymásra merőleges fonalrendszer fonalainak kereszteződése útján jön létre.”¹

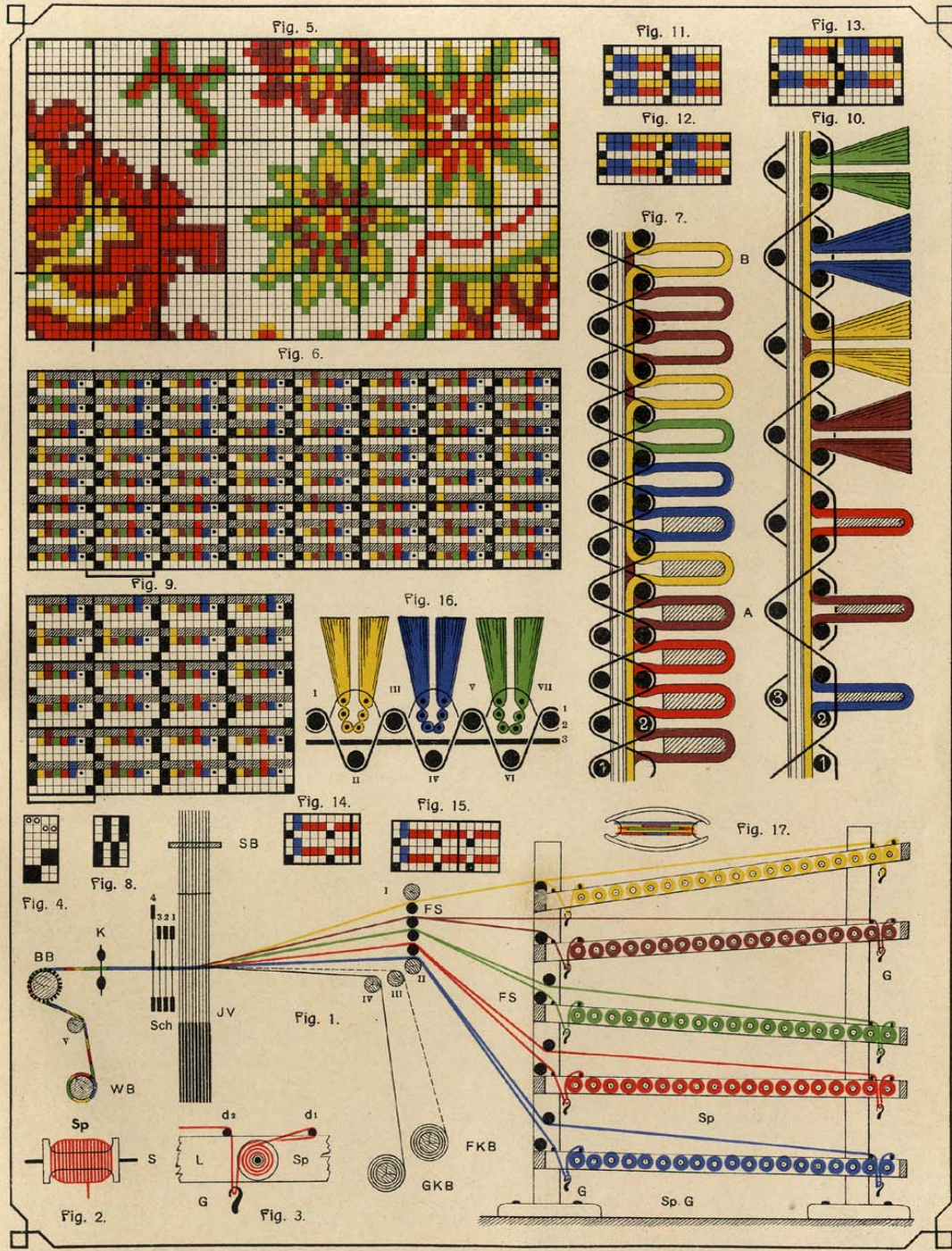
Fenti idézet az egyetem szövetszerkezet-tani jegyzetéből való, mely utal a textil térbeli struktúrájára. A mestermű célja, hogy utaljon arra a személyes térre, melyben a mű megszületik. Ez lehet a manualitás, a kézművesség emberléptékű tere, vagy a nagyipari környezet futószalagokkal szabdalta tere is. A szövőszék térbeli mozgása meghatározza a szövet struktúráját. A szövés folyamatának teljes térbeli rendszerétől a kifeszülő szövet minimális téri helyzetéig, majd onnét az újra térbekerülő feldolgozáson keresztül az emberhez vagy környezetéhez való alkalmazkodásig a tér és a sík számtalan pulzáló átalakulása megy végbe (31-32. kép). Azonban van valami plusz a textilnél, amitől az nem csupán térkonstrukció. Egyfajta légység, betakarás, óvás által kiváltott tapintási kényszer társul hozzá, olyan alapvető emberi igény, amely évmilliók kiszolgáltatottságunkból ered. A textil így az ember évezredes esendőségének szimbólumává válik. Ezt a tulajdonságát a kiválasztott rugó légysága szemlélteti.

Az autonóm textil (kvázi textil) egyik lényegi eleme lehet a mű szabadságfokának növelése. Kérdés volt számomra, hogy a mesterműnek szükséges-e funkciót kapnia (pl. építészeti, közösségi...), az asszociatív értelmezést nyissam-e tágra vagy iktassam-e ki, esetleg fragmentszerűséget érzékeltessenek-e vagy neutrális formákat keressek. Konkrét jelszerűsége törekedjem vagy pusztán a felhasznált anyag emocionális hatására támaszkodjam. A teljes semlegesség, az autonómitás azonban csak pillanatnyi lehet, mivel a szemlélő értelmezési kényszere azonnal a hatalmába keríti a művet, érdekből vagy pusztán az analógiák alapján. Másrésztől akár autonóm, akár alkalmazott módon közelítem meg a tervezést, minden esetben a kezdet a független, tiszta formára törekvés, mely csak idővel kezd „alkalmazottá válni” a tér, a funkció vagy a közösség igényeinek figyelembe vételével. A tervezéstől a kész mű befejezéséig az út iránya az autonómitástól az alkalmazottságig tart.



¹ Gebora, 1983, 5. o.

PLÜSCH- UND AXMINSTER-TEPPICHE.



XXXIII.

Második tézis: A rugó, mint a lineáris és a nemlineáris rendszerek együttes szimbóluma

A lineáris rendszerekben a következmények egyenesen arányosak a kiváltó okkal. Általában azonban a következmény nem egyenesen arányos a kiváltó okával, hanem annak bonyolultabb függvénye. A rugóban ébredő erő pl. arányos a megnyúlással, ha az kicsi, de nagyobb megnyúlás esetén az egyenes arányosnál gyorsabban nő.² Ahogyan a valóság erőviszonyokból épül fel, úgy rendeződnek formába az általam készített installáció nyomórugói. Anyag=erő – ezt a természettudományos tézist a rugó teljes mértékben megvalósítja.

A mestermű alapegysége, a rugó felfogható a periodikusság szimbólumának. Emiatt lehet raszterképző, de organikus elem is annyiban, hogy megszöve veszít szabályosságából a gravitáció miatt és rugalmasságából adódóan formálható. Ettől kezdve már a nemlineáris rendszerek törvényszerűségével is rendelkezhet. Rasztere a szövés geometrikus struktúráját adja, míg organikus alakíthatósága, lágysága teszi emberközelivé. Ezt a két tulajdonságot felerősítve egyesíti, miközben spirális téri mozgásával plasztikai alapelem. Mozgásra született, emellett tartó szerepe van. A spirált Moholy-Nagy László, mint új biotechnikai elemet említi könyvében (Az anyagtól az építészetig), mely akkor került a tudományos kutatás homlokterébe. A rugó konstruktív alkalmazása új megoldásokhoz vezetett a kinetikus szobrászatban a korábbi esztétikai látással szemben, amit a barokk előszeretettel aknázott ki³(Bernini baldachinja, Vatikán, Szent Péter bazilika,).

A rugó megtalálható az állati eredetű textilalapanyagok felépítésében, például a gyapjúsálban. Hasonlóan az emberi hajhoz, ez is rugó formájú fehérjemolekula-láncokból áll (keratin) (33-34. kép). Az ezekből képződött fibrillák aztán kötegeket alkotnak, melyek eltérő kémiai szerkezetű félszállakként csavarodnak egymás köré. Erre a kettős szerkezetre vezethető vissza a gyapjú íveltsége.⁴ A ma használatos legerősebb műanyagot felépítő karbon szál is spirális szerkezetű, melynek belsejében hosszanti irányban is szénszálak húzódnak. Nem véletlenül használják a rugalmasan szívós kompozit termékek (autóversenyzés, kerékpáralkatrész, siléc), vagy védőruhák gyártásához.



33-34.

² Tél Tamás: Természet világa, 1998/9

³ Moholy-Nagy, 1929, 149. o.

⁴ Textil-és ruhaipari anyag-és áruismeret, 2001, 19. o.

Harmadik tézis: A textil rugalmassága, mint elemi tulajdonság

A rugalmasság a textil lágy karakteréből ered. A lánc-és vetülékrendszer szálainak rugalmasságából adódóan a szövet szinte bármilyen formát képes felvenni, gyűrődni vagy kifeszülni. Ezt a tulajdonságát pillanatról pillanatra változtathatja mindaddig, amíg anyagszerkezete el nem fárad. Ezért képes térbeli formálásra és síkra feszülésre egyaránt. Ezt a tulajdonságát a legkülönfélébb műfajok használják ki. Legáttételesebben a festészet anyagaként jelenik meg, mint keretre feszített vászon. Végletes példajaként említem meg Lucio Fontana műveit, aki késsel belevágott a vásznaiba (35. kép). Ezzel a gesztussal tárta fel sík és tér kapcsolatát az anyag rugalmasságán keresztül.

Mesterművemben a rugókból szőtt szerkezet szemlélteti és felfokozza a textilnek ezt a tulajdonságát.

